

ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ НАН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ АРХЕОГРАФІЇ ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА
ІМЕНІ М. С. ГРУШЕВСЬКОГО НАН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА
НАЦІОНАЛЬНА СПІЛКА КРАЄЗНАВЦІВ УКРАЇНИ

СІВЕРЯНСЬКИЙ ЛІТОПИС

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

2024 № 4 (178)

Головний редактор

С. М. Шуміло

Шеф-редактор

С. О. Павленко

Заступники головного редактора

В. О. Дятлов,
О. Б. Коваленко

Відповідальний секретар, науковий редактор

В. В. Шуміло

Випускові редактори

К. Г. Борисенко,
С. Р. Молочко, С. А. Токарев

Редакційна рада

Г. В. Боряк, О. Я. Гаранін, І. Б. Гирич, А. Католик, С. Л. Ласевський,
Р. В. Маньковська, Ю. А. Мищик, О. П. Моця, Г. В. Папакін, Н. Б. Реброва,
О. П. Реєнт, Т. Розен, О. Г. Самойленко, В. А. Смолій,
О. С. Шеремет, С. В. Шуміло

Редакційна колегія

А. М. Боровик, С. Ф. Веремєєв, О. М. Веремейчик, Г. В. Вертієнко, О. І. Галенко,
В. О. Дятлов, Я. В. Капранов, О. Б. Коваленко, І. В. Кондратьєв, П. Кролл, Т. Льоннгрєн,
Є. М. Луняк, С. М. Ляшко, О. О. Маврін, Є. Остапчук, А. М. Острияк, В. М. Пекарчук,
С. М. Плохій, В. М. Половець, О. А. Прігарін, О. Я. Рахно, Г. Хаусман, В. Г. Ченцова,
О. Є. Черненко, Д. Чишмеджєєв, Н. В. Шліхта, К. М. Ячменіхін

З 02.07.2020 р. журнал включено до **категорії Б**
Переліку наукових фахових видань України,
публікації яких зараховуються до результатів дисертаційних робіт
зі спеціальностей **032 “Історія та археологія”** і **035 “Філологія”**

Статті журналу індексуються в **Google Scholar** та **OpenAIRE**

Журнал видається за фінансової підтримки з обласного бюджету Чернігівської області
в рамках обласної Програми підтримки розвитку інформаційної
та видавничої сфер Чернігівщини на 2023–2024 роки

Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення.
Ідентифікатор медіа R30-02988 у Реєстрі суб'єктів у сфері медіа

ISSN-print: 2518-7422

ISSN-online: 2518-7430

Адреса редакції: проспект Миру, 13, кабінет 106, м. Чернігів, 14021, Україна

Телефони для довідок: +38-(050)-282-2075; +38-(063)-255-8821

E-mail: siverian.chronicle@gmail.com

Старий сайт журналу: siver-litopis.cn.ua

Новий сайт журналу: sl-journal.com.ua

© Редакція «Сіверянського літопису», 2024

INSTITUTE OF HISTORY OF UKRAINE OF THE NAS OF UKRAINE
M. S. HRUSHEVSKYI INSTITUTE OF UKRAINIAN ARCHEOGRAPHY AND
SOURCE STUDIES OF THE NAS OF UKRAINE
T. H. SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY «CHERNIHIV COLEHIUM»
NATIONAL ASSOCIATION OF LOCAL RESEARCHERS OF UKRAINE

SIVERIAN CHRONICLE

SCIENTIFIC JOURNAL

2024 № 4 (178)

Editor-in-Chief

S. Shumilo

Managing Editor

S. Pavlenko

Deputies of the Editor-in-Chief

V. Diatlov,
O. Kovalenko

Executive Secretary, Scientific Editor

V. Shumilo

Technical Editors

K. Borysenko,
S. Molochko, S. Tokariev

Editorial Council

H. Boriak, O. Haranin, I. Hyrych, A. Katolyk, S. Laievskyi, R. Mankovska, O. Motsia,
Yu. Mytsyk, H. Papakin, N. Rebrova, O. Reient, T. Rosén, O. Samoilenko, V. Smolii,
O. Sheremet, S. Shumylo

Editorial Board

A. Borovyk, S. Veremeiev, O. Veremeichyk, H. Vertiienko, O. Halenko, V. Diatlov,
Ya. Kapranov, O. Kovalenko, I. Kondratiiev, P. Kroll, T. Lönngren, E. Lunyak, S. Liashko,
O. Mavrin, J. Ostapczuk, A. Ostriancko, V. Pekarchuk, S. Plokyh, V. Polovets, O. Prigarin,
O. Rakhno, G. Hausmann, V. Chentsova, O. Chernenko, D. Cheshmedzhiev, N. Shlikhta,
K. Yachmenikhin

Since 02.07.2020 this Journal is included in the **category B**
of the List of scientific professional publications of Ukraine,
whose publications are included in the results of dissertations
in specialties **032 “History and Archaeology”** and **035 “Philology”**

Journal articles are indexed in **Google Scholar** and **OpenAIRE**

The journal is published with the regional budget support of Chernihiv region
within the Program
of information and publishing industry development in Chernihiv region for 2023–2024

National Council of Television and Radio Broadcasting of Ukraine.
Media identifier R30-02988 in the Register of media subjects

ISSN-print: 2518-7422

ISSN-online: 2518-7430

Address of the Editorship: 13/106 Peace Avenue, Chernihiv, 14021, Ukraine

Phone for reference: +38-(050)-282-2075; +38-(063)-255-8821

E-mail: siverian.chronicle@gmail.com

Old journal site: siver-litopis.cn.ua

New journal site: sl-journal.com.ua

ЗМІСТ

У глиб віків

<i>Нікітенко Н.</i> Ктитор Софії Київської Іван Мазепа та його склеп у некрополі собору	5
---	---

Історія міст і сіл

<i>Герасимчук О.</i> Організаційно-правові основи переселення жителів Чернігівської й Полтавської губерній на землі Чорноморського війська у 1820–1825 рр.	22
<i>Рига Д.</i> Пансіон Чернігівської класичної чоловічої гімназії: заснування, функціонування, ремонтні роботи (40–80-ті рр. XIX ст.)	33
<i>Зубер С.</i> Хлібні вироби українців Середньої Наддніпряни: традиції приготування та споживання (за матеріалами етнографічних експедицій)	41
<i>Капралюк О.</i> Сільськогосподарські виставки як інструмент науково-інформаційного забезпечення аграрної науки і виробництва УРСР впродовж перш. пол. 50-х рр. XX ст.	47
<i>Вовкодав В.</i> Дослідження збірки господарських та виробничих споруд Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпряни НІЕЗ «Переяслав» (1954–2023 рр.): історіографія	54

Церковна старовина

<i>Андреев Т.</i> Глобальні події в християнському світі в 60-ті роки XX ст. (за матеріалами емігрантської релігійної преси)	61
--	----

Мовою документів

<i>Мицик Ю., Тарасенко І.</i> Із нових документів до історії Сіверщини XVII–XVIII ст. (частина 26)	73
<i>Май-Борода М.</i> Румунський Часослов 1833 р. в колекції Чернігівського історичного музею та щоденник солдата Першої світової війни	91
<i>Оксін Т.</i> До питання дослідження могили гетьмана Кирила Розумовського в Батурині: уведення в науковий обіг витягу з листа М. Вайнштейна від 30. 06. 1927 р.	100

Розвідки

<i>Рожкова Л., Кузьменко Н.</i> «Великодній привіт з Німеччини!» – промовляння та умовчання в листах оstarбайтерів із Сумщини	104
---	-----

Філологічні студії

<i>Нікітенко М.</i> Числова інформація «Життя преподобного Феодосія Печерського» як ключ до розуміння його глибоких символічних змістів	115
<i>Іваннікова Л.</i> Вихід на війну та військова магія українців: історичні та церковні джерела	127
<i>Новик О.</i> Марсове поле, христове воїнство: повсякденність образу війни в бароковій поезії	138
<i>Шевельов Ю.</i> Чернігівщина в формуванні нової української літературної мови (Публікація та коментар <i>Світлани Шуміло, Віталія Шуміла</i>)	148

Дослідницькі нотатки

<i>Павленко С.</i> Лист французького дипломата Жана Балюза про його перебування в Батурині в 1704 р. та зустріч з Іваном Мазепою – фальсифікат історика Ілька Борщака чи його переклад тексту джерела?	156
--	-----

Літопис Широкої війни

<i>Дорохіна Т., Коваленко О.</i> Село Черниш в умовах тимчасової російської окупації 2022 р. (за даними усноісторичних досліджень)	173
--	-----

Рецензії. Огляди. Анотації

<i>Гуменюк Т.</i> Поклик до праці тяжкої й часто невдячної: замітки на берегах нової книги М. Тимошика «Материн заповіт у рушнику 1933-го»	179
--	-----

Ювілеї

Віктор Степанович Прокопчук – знаний історик, дослідник питань пам'яткоохоронної діяльності та краєзнавчого руху	182
--	-----

Пам'ятаємо

Пам'яті Миколи Миколайовича Гриня (1954–2024)	185
---	-----

CONTENT

Into the depths of centuries

<i>Nikitenko N.</i> The ktytor of the St Sofia of Kyiv Ivan Mazepa and his crypt in the cathedral necropolis	5
--	---

The history of cities and villages

<i>Herasymchuk O.</i> Organizational and legal basis of the resettlement of residents of Chernihiv and Poltava provinces to the Black Sea army lands in 1820–1825	22
<i>Ryga D.</i> Boarding house of Chernihiv classical male gymnasium: foundation, functioning, repair works (40s–80s of the 19 th c.)	33
<i>Zuber S.</i> Bread products of Ukrainians of the Central Naddniproshchyna: traditions of preparation and consumption (based on materials of ethnographic expeditions)	41
<i>Kapralyuk O.</i> Agricultural exhibitions as a tool for scientific and information support of agricultural science and production USSR during the first half of the 50s of the 20th c.	47
<i>Vovkodav V.</i> Research of the collection of farm and industrial buildings of the Museum of folk architecture and life of the Cenral Naddniproshchyna of the NHER «Pereiaslav» (1954–2023): historiography	54

Church antiquities

<i>Andreiev T.</i> Global events in the Christian world in the 60s of the 20th c. (based on the materials of the emigrant religious press)	61
--	----

The language of documents

<i>Mytsyk Yu., Tarasenko I.</i> From new documents on the history of the Sivershchyna (17th–18th c.) (part 26)	73
<i>Mai-Boroda M.</i> The Romanian Book of hours (1833) in the collection of the Chernihiv historical museum and the diary of a soldier of the First World War	91
<i>Oksin T.</i> On the issue of researching the grave of Hetman Kyrylo Rozumovsky in Baturyn: introduction into scientific circulation of an extract from M. Vainshtein’s letter dated 30.06.1927	100

Explorations

<i>Rozhkova L., Kuzmenko N.</i> “Easter greetings from Germany!” – utterances and omissions in the letters of ostarbaiters from Sumshchyna	104
--	-----

Philological studies

<i>Nikitenko M.</i> Numerical information of «The life of saint Theodosius Pechersky» as a key to understanding its deep symbolic meanings	115
<i>Ivannikova L.</i> Going to war and military magic of Ukrainians: historical and church sources	127
<i>Novyk O.</i> Field of Mars, host of Christ: the image of war in everyday life of baroque poetry	137
<i>Shevelov Yu.</i> Chernihivshchina in formation of new Ukrainian literary language (Publication and commentary by <i>Svitlana Shumilo, Vitaliy Shumilo</i>)	148

Research notes

<i>Pavlenko S.</i> The letter of French diplomat Jean Baluz about his stay in Baturyn in 1704 and meeting with Ivan Mazepa – a falsification by historian Ilko Borshchak or his translation of the source text?	156
---	-----

The Chronicles of the Wide War

<i>Dorokhina T., Kovalenko O.</i> Chernysh village in temporary conditions of Russian occupation of 2022 (according to the data of oral historical research)	173
--	-----

Reviews. Overview. Annotations

<i>Humeniuk T.</i> A call to work that is hard and often ungrateful: notes on the shores of M. Tymoshyk’s new book “A mother’s will in a towel from 1933”	179
---	-----

Anniversaries

Viktor Stepanovych Prokopchuk – a well-known historian, researcher of issues of monument protection activity and local history movement	182
---	-----

We remember

In memory of Mykola Mykolayovych Gryn (1954–2024)	185
---	-----